

του Μιχαήλ Χούλη, Θεολόγου

Σ' όλους τους λαούς και πολιτισμούς παρατηρείται από τα πανάρχαια χρόνια η πίστη στην συνέχιση της ζωής και μετά θάνατον. Στις ΠΡΩΤΟΓΟΝΕΣ ΦΥΛΕΣ όταν πέθαινε κάποιος, και πριν κρυώσει το σώμα, το έπαιρναν και του έδιναν το σχήμα εμβρύου. Του έκαμπταν το κεφάλι και τα πόδια και τον έθαβαν έτσι. Στην 'εμβρυόσχημο' αυτή ταφή πίστευαν ότι ο άνθρωπος που πέθανε είναι το έμβρυο στη μήτρα της μητέρας γης, που τον αναζητά και θα τον αναστήσει σε μια άλλη ζωή. Άλλη αντίληψη για τη μεταθανάτια ζωή είναι η 'μεταθανάτια ανταπόδοση'. Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία έπλασε τη νήσο των Μακάρων. Η Τριανδρία στον Άδη ήταν: ο Μίνως, ο Ραδάμανθης και ο Αιακός. Φημίζονταν για τη σοφία και τη δικαιοσύνη τους. Αποτελούσαν στον Άδη τούς δικαστές των ανθρώπων. Οι ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ εκφράζουν γενικώς την αγωνία για επιβίωση της ζωής και μετά τον θάνατο. Ο «σοφός άνθρωπος» (200.000 - 35.000 π.Χ.) θάβει τους νεκρούς του, και στους τάφους τοποθετεί διάφορα δικά τους αντικείμενα. Αυτό δείχνει ότι πιστεύει σε μια άλλη ζωή μετά τον θάνατο. Στην ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (6.500 - 3.000 π.Χ.) η μελέτη των τρόπων ταφής των νεκρών, και γενικά η φροντίδα γι' αυτούς, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο νεολιθικός άνθρωπος, και στην Ελλάδα, χαρακτηρίζεται από έντονο θρησκευτικό συναίσθημα. Τόσο οι ΜΙΝΩΙΤΕΣ όσο και οι ΜΥΚΗΝΑΙΟΙ πίστευαν σε μεταθανάτιες αντιλήψεις, όπως βλέπουμε στα έθιμά τους και τις πρακτικές ταφής. Το ίδιο συμβαίνει και στα ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ των Ελλήνων (11ος - 8ος αι. π.Χ.), όπως βλέπουμε και στις γεωμετρικές παραστάσεις των αγγείων, τις σχετικές με τον θάνατο και στα σήματα τάφων. Στον ΟΜΗΡΟ η ψυχή, μετά τον θάνατο του σώματος, πηγαίνει στον Άδη όπου έχει τη μορφή φαντάσματος, και διατηρεί πολύ χαλαρά και μειωμένα την προσωπικότητά του. Οι ήρωες εν τούτοις ζουν αιωνίως στα Ηλύσια Πεδία και κάνουν παρέα με τους θεούς. Στον Φαίδωνα του ΠΛΑΤΩΝΑ ο Σωκράτης διδάσκει ότι, αν πεθάνει το σώμα του, τότε θα απελευθερωθεί η ψυχή του από τα υλικά και θα οδηγηθεί στην αληθινή γνώση. Ο ΠΛΩΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΣΜΟΣ δέχονταν άυλη ψυχή, που συγγενεύει με τον κόσμο των ιδεών, η οποία φυλακισμένη καθώς είναι στο σώμα παθαίνει συνεχώς μετενσαρκώσεις. Οι ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ πίστευαν στην μετά θάνατον ζωή, γι' αυτό φρόντιζαν να ταριχεύουν τους νεκρούς (μούμιες).

Στο ιερό βιβλίο των ΕΒΡΑΙΩΝ, την Παλαιά Διαθήκη, παραδεκτό και από τους Χριστιανούς, φαίνεται η πίστη τους όχι μόνο στην αθανασία των ψυχών αλλά και στην ανάσταση των νεκρών. Το ίδιο πιστεύει και ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ. Στους ΙΝΔΟΥΣ διακρίνουμε την πίστη στην μετενσάρκωση (ο Χριστιανισμός δεν παραδέχεται κάτι τέτοιο), δηλαδή το συνεχές ταξίδι της ψυχής και την εύρεση κάθε φορά νέων σωμάτων για να κατοικήσει. Το σταμάτημα της μετενσάρκωσης καλείται Νιρβάνα και θεωρείται η σωτηρία τους. Στην ΑΡΑΒΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΛΑΜ πιστεύουν στην μεταθανάτια ζωή και την ανάσταση των νεκρών, στην επιβράβευση ή την τιμωρία μετά θάνατον. Στην ΚΙΝΑ οι απόψεις περί ψυχής ποικίλουν. Δέχονται ανώτερη και κατώτερη ψυχή στον άνθρωπο. Με τον θάνατο του σώματος, η κατώτερη επιστρέφει στη γη και η ανώτερη στον ουρανό. Ο Κομφούκιος δίδαξε πως η αθανασία είναι δυνατόν να κατακτηθεί με σπουδαία έργα, ηθικές πράξεις ή συγγραφή μοναδικών βιβλίων. Δεν ασχολήθηκε όμως με ερωτήματα μεταφυσικά, παρά μόνο τον ενδιέφεραν οι αρετές και η σωστή συμπεριφορά, ενώ αντίθετα ο

Ταοϊσμός διδάσκει την αθανασία ως συνέπεια της πνευματικής και εσωτερικής ζωής. Στην ΑΦΡΙΚΗ υπάρχει η λατρεία των πνευμάτων. Τα πνεύματα βρίσκονται σε μια θέση μεταξύ του Θεού και των ψυχών των νεκρών, οι οποίες δέχονται ότι επικοινωνούν με τους ζώντες. Τέλος, η μεταθανάτια πίστη των ΙΑΠΩΝΩΝ είναι βουδιστική, πίστη δηλαδή στην μετενάρκωση, αλλά πιστεύουν και στην προγονολατρεία, δηλαδή στα πνεύματα των νεκρών, στα οποία προσεύχονται.

Όπως διαπιστώσαμε, οι αρχαίοι λαοί και πολιτισμοί αντιλαμβάνονταν την αθανασία της ψυχής σαν απομάκρυνση μιας άυλης οντότητας από τους ζωντανούς, και παραμονή σε κάποιον χώρο φωτεινό ή σκιερό, σε ημι-συνειδητή ή συνειδητή κατάσταση. Στον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό ξεκαθαρίζεται αυτή η πίστη στην ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ. Η Παλαιά Διαθήκη διδάσκει: «Τότε το σώμα πίσω θα γυρίσει στο χώμα, που από εκείνο πλάστηκε, και η πνοή της ζωής θα επιστρέψει στο Θεό» (Εκκλ. 12,7). Ο προφήτης Ηλίας ανέστησε νεκρό παιδί και το παρέδωσε στη μητέρα του, προσευχόμενος στο Θεό ως εξής: «Κύριε, Θεέ μου, κάνε σε παρακαλώ να επιστρέψει η ψυχή του παιδιού αυτού μέσα του» (Γ΄ Βασιλ. 17,21). Ο Χριστός απευθυνόμενος στον δεξιό, ευγνώμονα ληστή, του υπόσχεται: «Σήμερα θα είσαι μαζί μου στον παράδεισο» (Λουκ. 23,43). Όταν πέθανε ο φτωχός Λάζαρος, «οι άγγελοι τον μετέφεραν στον Παράδεισο» (Λουκ. 16,22). Τι μετέφεραν, άραγε, αν όχι την ψυχή του; Ο πρωτομάρτυρας Στέφανος, πεθαίνοντας από λιθοβολισμό, προσεύχεται λέγοντας: «Κύριε Ιησού, δέξαι το Πνεύμα μου» (Πράξ. 7,59). Και εύγλωττα η Αποκάλυψη αναφέρει: «Όταν άνοιξε την Πέμπτη σφραγίδα, είδα κάτω από το θυσιαστήριο τις ψυχές εκείνων που είχαν σφαγεί για το λόγο του Θεού και για τη μαρτυρία που είχαν δώσει. Και έκραξαν με δυνατή φωνή και είπαν: "Έως πότε, Δέσποτα άγιε και αληθινέ, δεν θα κρίνεις και δεν θα εκδικηθείς για το αίμα μας, τους κατοίκους της γης;"» (6,9-10). Όχι μόνο ζουν λοιπόν οι ψυχές μετά θάνατον, αλλά ευρίσκονται, όπως διαπιστώνουμε από την Αγία Γραφή και την πατερική γραμματεία, και σε πλήρη συνειδητή κατάσταση .

Υψίστη όμως αλήθεια αναφορικά με το μέλλον του όλου ανθρώπου δεν είναι για την Εκκλησία (και για τον Ιουδαϊσμό) η αθανασία μόνο των ψυχών, αλλά ιδίως Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ, που διδάσκεται και δια του Συμβόλου της χριστιανικής πίστεως: «Προσδοκώ ανάστασιν νεκρών και ζωήν του μέλλοντος αιώνας», ενώ στο έκτο άρθρο του Συμβόλου της Πίστεως απαγγέλλουμε για τον Θεάνθρωπο: «Και αναστάντα την Τρίτη ημέρα κατά τας Γραφάς». Καθολική ανάσταση διδάσκει και ο προφήτης Δανιήλ: «Θα αναστηθούν, άλλοι για να ζήσουν αιώνια, κι άλλοι για να αντιμετωπίσουν αιώνια ντροπή και περιφρόνηση» (12,2). Στην Κ.Δ. διδάσκεται η καθολική ανάσταση των νεκρών: «Θα αναστηθούν όλοι οι νεκροί, δίκαιοι και άδικοι» (Πράξ. 24,15), και μάλιστα «όλοι όσοι έχουν πεθάνει θα ακούσουν την φωνή του» (Ιω. 5,28). Στην Αποκάλυψη: «Και είδα τους νεκρούς, μεγάλους και μικρούς, να στέκονται μπροστά στο θρόνο, και ανοίχτηκαν βιβλία» (20,12). Και ο απόστολος Παύλος διευκρινίζει: «Προσέξτε, σας λέγω ένα μυστήριο: δεν θα πεθάνουμε όλοι (όσοι θα ζούμε κατά την Δευτέρα Παρουσία), αλλά όλοι θα μεταβληθούμε, σε μια στιγμή, σε μια ματιά, κατά την τελευταία σάλπιγγα. Διότι θα σαλπίζει η σάλπιγγα και οι νεκροί θα αναστηθούν χωρίς να υπόκεινται πλέον σε φθορά και εμείς θα μεταβληθούμε...» (Κορ. Α΄, 15, 51-52). Στην Καινή Διαθήκη καταγράφονται συγκεκριμένα: (α) τρεις αναστάσεις που έκανε ο Ιησούς: του Λαζάρου, της κόρης

του Ιαείρου και του μοναχογιού μιας χήρας στην Ναΐν, με τις οποίες δείχνει την τελική ανάσταση των νεκρών που θα πραγματοποιηθούν δια της δικής Του αναστάσεως, αλλά και (β) διάφορες νεκραναστάσεις που πραγματοποίησαν οι απόστολοι με τη δύναμη της θείας Χάριτος. Η διδασκαλία επομένως της ελπίδας και της αλλαγής των πάντων βασίζεται στην ανάσταση του Κυρίου, και δι' αυτής στη δική μας ανάσταση, και αυτή η αλήθεια είναι δώρο δοσμένο στην ανθρωπότητα από το Θεό, αποκλειστικά μέσω του Ιησού Χριστού του Υιού Του και του Παρακλήτου Πνεύματος.

Διδασκαλία της Εκκλησίας μας είναι και η ΤΕΛΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΑΙΩΝΙΑ ΖΩΗ ΕΝ ΚΥΡΙΩ Ή Η ΚΟΛΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΑΠ' ΑΥΤΟΝ, που θα επακολουθήσουν μετά την Δευτέρα Παρουσία του Κυρίου και την ανάσταση των νεκρών. Η μέλλουσα κρίση των εθνών διασώζεται στο κατά Ματθαίον ευαγγέλιο, 25ο κεφάλαιο, και ακούγεται την Κυριακή της Απόκρεω. Τότε οι δίκαιοι θα λάμπουν σαν τον ήλιο και οι άδικοι (εννοείται οι αμετανόητοι) θα τιμωρηθούν αιώνια. Ο χρόνος της ελεύσεως του αδέκαστου Κριτή είναι άγνωστος και θα είναι αιφνίδιος. Γι' αυτό και πρέπει να είναι κανείς προετοιμασμένος, χωρίς να αναβάλλει την υγιή ευσέβεια και τα καλά έργα. Όλοι οι άνθρωποι θα κριθούν πάνω στην αγάπη, που έδειξαν ή όχι κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Στους δίκαιους, και σε όσους πρόσφεραν αφιλοκερδώς αγάπη, θα πει τότε ο 'Υιός του Ανθρώπου' (αυτοχαρακτηρισμός του Ιησού) να περάσουν στην ουράνια βασιλεία Του (στη δόξα Του δηλαδή και στο φως του προσώπου Του), ενώ στους άδικους θα ανακοινώσει ότι στην ουσία αυτοκαταδικάζονται στην αιώνια κόλαση (το μαρτύριο της μη κοινωνίας με το Θεό), διότι δεν έντυσαν, δεν τάισαν, δεν πότισαν, δεν περιποιήθηκαν, δεν επισκέφθηκαν τον ίδιο, αφού καθόλου δεν βοήθησαν όσους βρίσκονταν σε ανάγκη. Το σημαντικό της παραβολής είναι επίσης πως η τελική κρίση των ανθρώπων θα γίνει με το σώμα τους, αφού άλλωστε η αιώνια ζωή θα είναι ψυχοσωματική και όχι μόνο ψυχική. Η τελική ανάσταση δηλαδή θα πραγματοποιηθεί με τα δικά μας και πάλι σώματα, που θα είναι όμως πνευματικά, και δεν θα υπόκεινται πλέον στην βιολογική φθορά (πόνος, ασθένεια, θάνατος).

ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ είναι για την Εκκλησία η θέα του Θεού και η κοινωνία των ακτίστων ενεργειών Του, κατάσταση που βιώνεται από την επίγεια ήδη ζωή μας ως δώρο του Θεού και ως αποτέλεσμα της έμπρακτης αγάπης και των ασκητικών αγώνων μας, ενώ ΚΟΛΑΣΗ είναι η απουσία του Θεού, οι τύψεις συνειδήσεως και ο ξεπεσμός του ανθρώπου. Στη Β' προς Κορινθίους επιστολή του, ο απόστολος Παύλος ομολογεί: «Ξέρουμε πως αν η επίγεια σκηνή που κατοικούμε, δηλαδή το σώμα μας, διαλυθεί, έχουμε στους ουραμούς κατοικία αιώνια» (5,1). Και ο Κύριος προτρέπει: «Να αισθάνεστε χαρά και αγαλλίαση, διότι θα ανταμειφθείτε με το παραπάνω στους ουραμούς» (Μτθ. 5,12). Μάλιστα, «όταν αναστηθούν οι νεκροί, ούτε θα νυμφεύονται, ούτε θα παντρεύονται, αλλά θα είναι όπως οι άγγελοι στον ουρανό» (Ματθ. 22,30). Η Κόλαση παρομοιάστηκε από τον Χριστό με άσβεστη φωτιά και με σκουλήκι που δεν πεθαίνει ποτέ (Μρκ. 9, 43-44). Η Γραφή πράγματι διδάσκει, για μετά την τελική ανάσταση, την αιώνια αναψυχή των δικαίων και αγίων και την «αιώνια τιμωρία» των αδίκων (Μθ. 25,46). Ο Χριστός μιλάει για καταστάσεις «σκοταδιού» και «αιώνιας φωτιάς» (Μθ. 8,12 & 25,34-42). Σύμφωνα με τους αγίους και Πατέρες της Εκκλησίας, όλων τα έργα θα γίνουν γνωστά κατά τη Δευτέρα

Παρουσία του Κυρίου, όπως ακριβώς βλέπει κανείς στο φως του ήλιου και το παραμικρό σκουπίδι που περιέχει ένα ποτήρι νερό. Και δεν είναι ο Θεός που τυπικά καταδικάζει ή σώζει νομικά, αλλά τόσο ο παράδεισος όσο και η κόλαση προκύπτουν από τη διαφορετική στάση και θέληση των ανθρώπων απέναντι σ' Αυτόν και στους συνανθρώπους μας. Από την αποδοχή ή άρνηση του ζωογόνου φωτός του Χριστού, και της αγαπητικής ή όχι κοινωνίας των προσώπων, για τα οποία ο άνθρωπος είναι κατασκευασμένος εξ αρχής. Ο παράδεισος και η κόλαση διαμορφώνονται μάλιστα από αυτή τη ζωή. Με τον ίδιο τρόπο που η κληματόβεργα (οι πιστοί) αν αποκοπεί από το κλήμα (τον Χριστό) χάνει την ικμάδα της και τους χυμούς της ζωής, ξεραίνεται και οι βέργες αυτές ρίχνονται στη φωτιά. Ενώ όσοι μένουν ενωμένοι με το αμπέλι (την άκτιστη χάρη του Χριστού) δίνουν άφθονο καρπό για την παρούσα και για τη μέλλουσα ζωή (Ιω. 15,1-8). Χριστιανός σημαίνει να βλέπεις στο πρόσωπο του άλλου τον ίδιο τον Χριστό. Όποιος μένει στα λόγια μόνο, δεν αγαπά αληθινά. Άλλωστε, ο ευαγγελιστής Ιωάννης επισημαίνει ότι όποιος δεν αγαπά έμπρακτα τον συνάνθρωπό του (τον οποίον άλλωστε βλέπει) δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι αγαπά τον Θεό (τον οποίον εξάλλου δεν βλέπει) (Α' Ιω. 4,20).

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A8%CF%85%CF%87%CE%AE>

https://www.oodegr.co/oode/esxata/elpida/anastasi_ieroth1.htm

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%81%CF%8E%CE%BD

«Κυριακοδρόμιο», εκδ. Άρτος Ζωής, Αθ. 2011

«Σύγχρονες αιρέσεις και παραθρησκευτικές λατρείες στην Ελλάδα», Μιχαήλ Γ. Χούλη, εκδ. Ιεράς Μητροπόλεως Σύρου, Ερμούπολη 2002